

Informe sobre el taller participatiu i cartografia col·lectiva en el marc del congrés Tordera Delta Inundable

Jordi Pagès Fauria – investigador al Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB-CSIC).

Aquest document sintetitza les respostes a una petita enquesta i les dades agregades d'un exercici mapatge participatiu sobre la memòria d'inundació, usos del sòl, conflictes i oportunitats de renaturalització del Delta de la Tordera. L'activitat es va dur a terme el dissabte 11 d'abril de 2026 a Malgrat de Mar.

1. Context previ: enquesta inicial

Abans de l'exercici de mapatge, es va fer una petita enquesta en directe amb els assistents mitjançant l'aplicació Mentimeter (n = 31-37 segons la pregunta). Els resultats aporten un context important per interpretar l'exercici mapatge: mostren qui eren els participants i quines idees prèvies portaven abans d'asseure's a fer la cartografia col·lectiva.

Perfil dels assistents

La majoria d'assistents van respondre que el seu vincle amb el Delta de la Tordera és a través del lleure ("Esbarjo (passeig, observació, platja...)"), seguit de la feina des de l'Administració/gestió, la participació en una entitat o associació ambiental/social i la recerca/educació. Cap assistent va considerar tenir-hi vincle a través de l'agricultura, el sector turístic o "altres" (Fig. 1).

Quin és el teu vincle principal amb el delta de la Tordera?

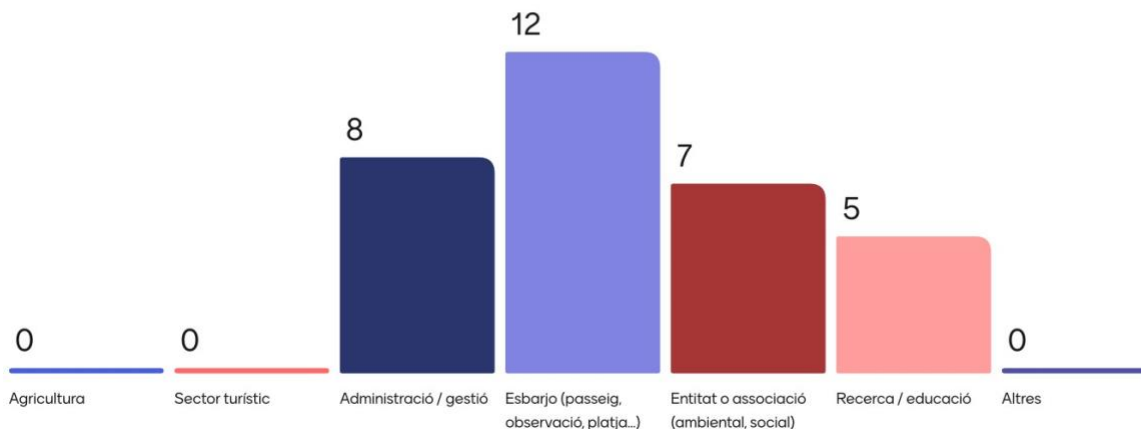

Fig.1. Vincle principal amb el delta de la Tordera.

Els perfils "Administració/gestió" i "Entitat o associació ambiental/social" van sumar 15 de les 32 respostes (gairebé la meitat) i si hi afegim els participants que van respondre tenir-hi un vincle relacionat amb l'esbarjo, podem constatar que el públic de la jornada estava orientat principalment cap a la conservació, la gestió i el lleure; i no inclogué cap representant directe del sector agrícola ni del sector turístic/càmpings.

Nota de lectura: el perfil dels assistents representa la visió d'un col·lectiu majoritàriament conservacionista i d'una administració també sensible a aquesta mirada. Malgrat els esforços dels organitzadors, no es va aconseguir la participació directa del sector agrícola ni del turístic/càmpings. Cal llegir la resta del document tenint això present: no és un retrat equilibrat de tots els actors del delta, sinó el d'una part concreta i força homògena.

Freqüència de visita i experiència directa d'inundacions

El perfil dels assistents fou el de visitant habitual més que de resident o treballador diari del territori. La majoria d'assistents visiten el delta “de tant en tant” o “molt sovint”. Només 1 hi va cada dia i 9 van respondre fer-ho rarament (Fig. 2).

Amb quina freqüència visites el delta de la Tordera?

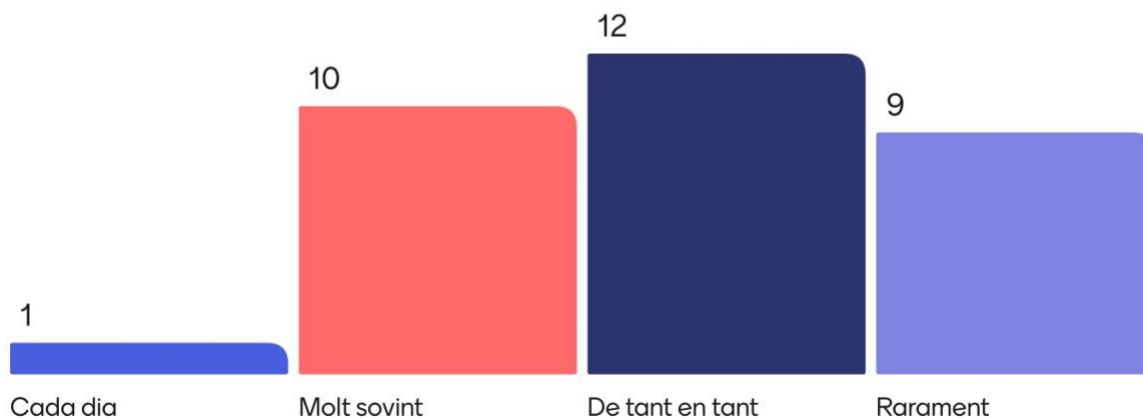

Fig. 2. Freqüència de visita al delta de la Tordera.

Un 74% (23 de 31) dels participants va respondre haver presenciat directament una tordera en alguna ocasió (Fig. 3) i un 23% més (7) indirectament; és a dir, gairebé tots els assistents (30 de 31) van demostrar tenir algun tipus de contacte, directe o indirecte, amb episodis d'inundació del riu. Això significa que la memòria d'inundació a la zona (i el temporal Glòria en concret, vegeu tot seguit) no és una preocupació abstracta sinó una experiència compartida per la pràctica totalitat del grup.

Diries que has presenciat mai una torderada?

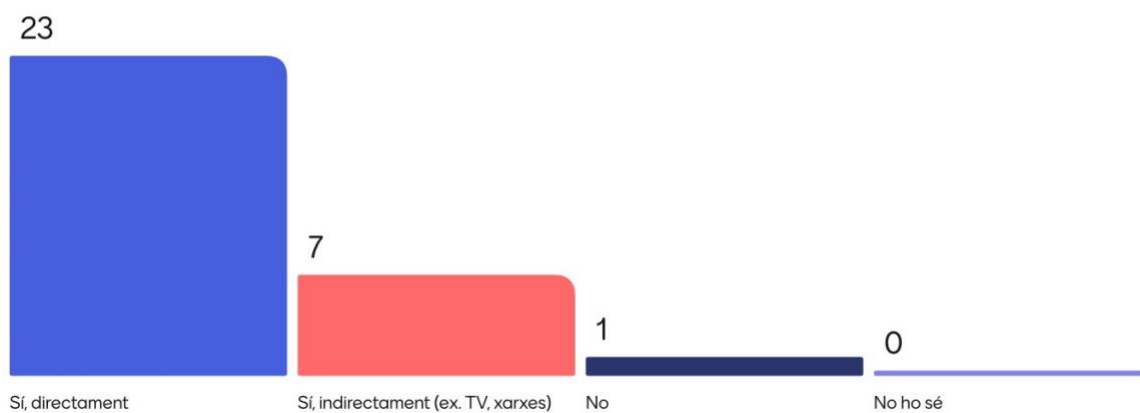

Fig. 3. Experiència directa o indirecta d'una torderada.

Percepció de canvi i prioritats

Tots els participants van considerar que el delta ha canviat molt des de mitjan segle XX (Fig. 4, 33 de 33, cap “no” ni “no ho sé”). El grup per tant, partia ja d'una percepció compartida i consolidada que el territori s'ha transformat de manera significativa, cosa que probablement va facilitar (i esbiaixar una mica cap a aquest tema) l'atenció que els grups van dedicar als “canvis d'ús” durant l'exercici de mapatge.

Creus que el delta de la Tordera ha canviat molt des de mitjan segle XX?

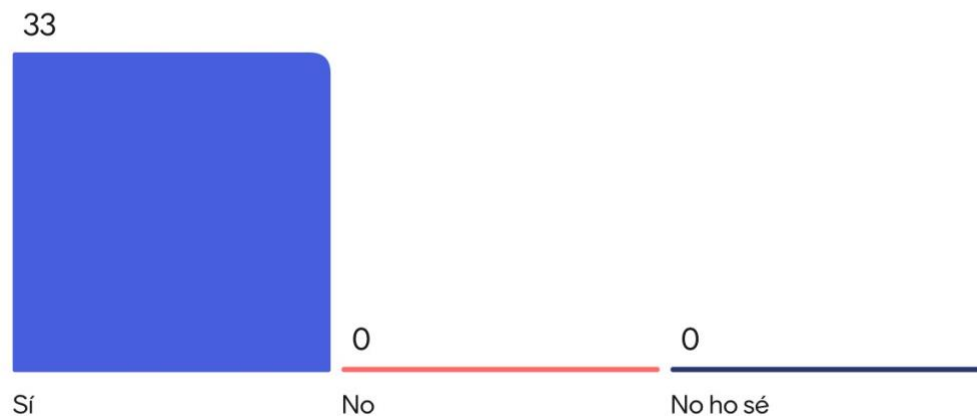

Fig. 4. Percepció de canvi del delta des de mitjan segle XX.

Quant a prioritats (Fig. 5), els “espais naturals” es van endur un aclaparador 84% de respostes, molt per davant de l'activitat agrícola (12%) i els usos recreatius (3%); cap vot per a infraestructures ni turisme. Aquest resultat és coherent amb el pes tan gran que “espais valuosos” i “oportunitats de renaturalització” van tenir al mapatge participatiu, però també confirma que aquesta prioritat prové d'un grup que ja hi entrava amb aquesta sensibilitat, més que ser un consens espontani sorgit del mapatge en si.

Què creus que cal prioritzar al delta de la Tordera?

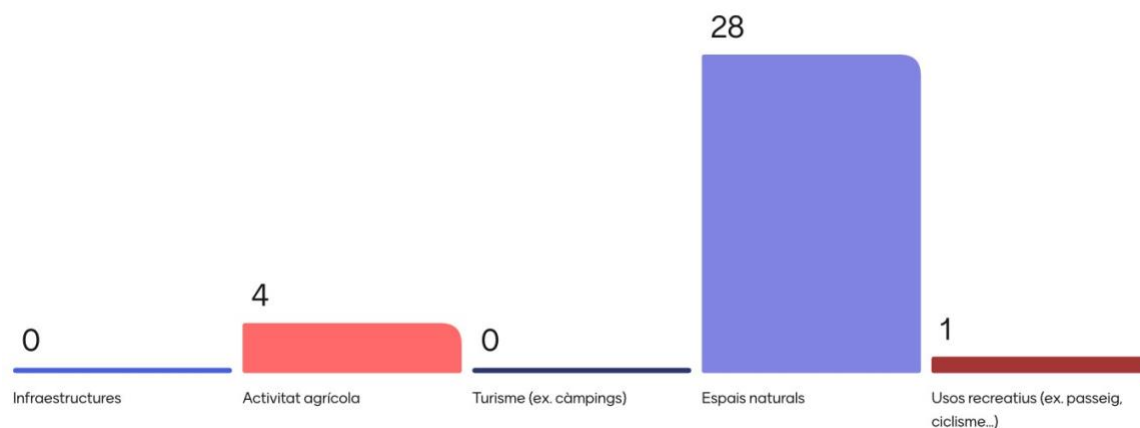

Fig. 5. Prioritats percebudes per al delta de la Tordera.

La paraula associada al delta

A la pregunta oberta “Quina paraula et ve al cap quan penses en el delta de la Tordera?” (Q1), el núvol de paraules va quedar dominat per termes marcadament positius i ecològics: “vida”, “natura”, “restauració”, “dinamisme”, “biodiversitat”, “oportunitat”. Val la pena assenyalar l'única resposta que introdueix explícitament la tensió que després es va veure clarament representada als mapes: “conflicte-oportunitat” un sol participant ja anticipava, abans de començar el mapatge, la mateixa dualitat que després es tradueix en el patró “€ vs...”.

Quina paraula et ve al cap quan penses en el delta de la Tordera?

Fig. 6. Núvol de paraules associades al delta de la Tordera.

2. Mapatge participatiu

Un punt calent clar: la Punta de la Tordera

Al mapa global (Fig. 7) s'observa una acumulació de punts a l'entorn dels camps de la desembocadura de la Tordera. No és casualitat que hi coincideixin alhora totes les categories (canvis d'ús, conflictes, espais valuosos, memòria d'inundació i renaturalització): és el lloc on conflueixen totes les tensions del delta, per ser alhora una zona d'alt valor ecològic, vulnerable a inundació i amb pressió d'ús recreatiu i turístic. Així mateix, s'observa una concentració de punts al llarg del Rec Viver i la Tordera, la zona agrícola entre aquests dos canals fluvials, a la línia costanera i als voltants de la dessaladora. Aquest mapa de punts posa de manifest la complexitat de gestionar tots aquests aspectes, alguns contraposats, en un sol espai relativament petit.

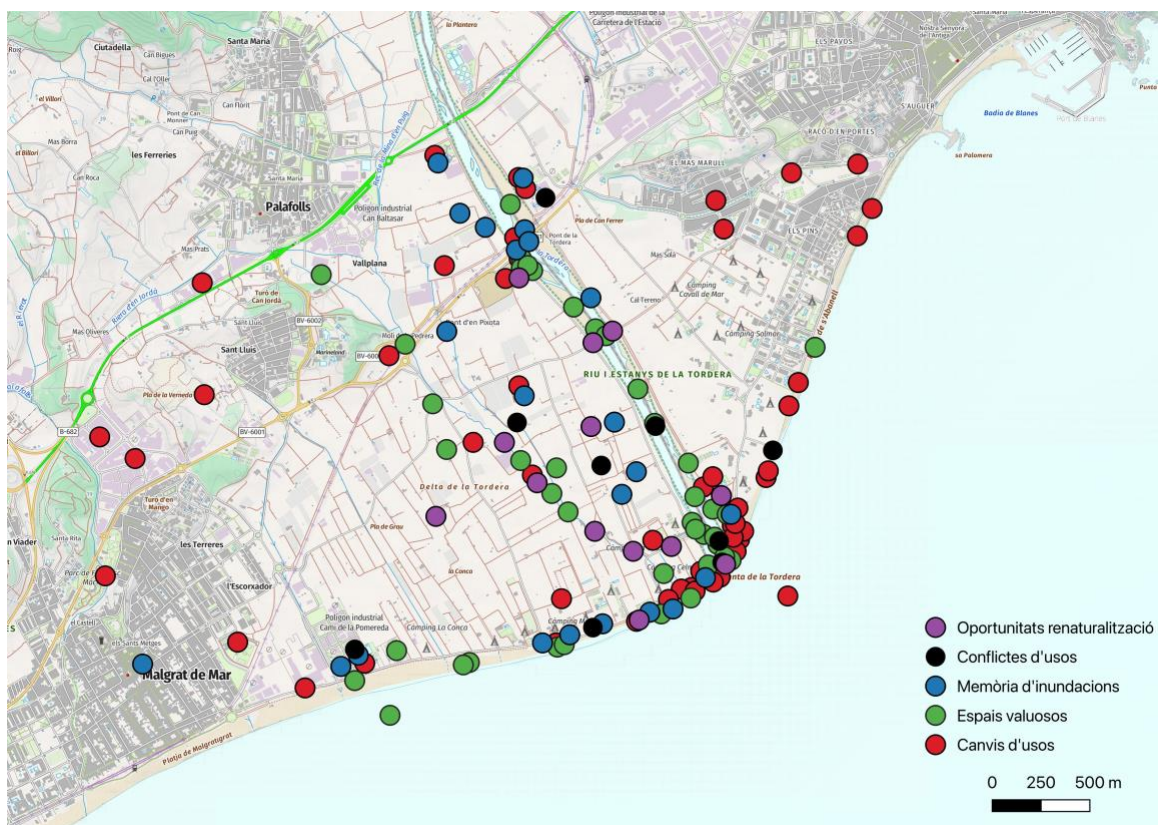

Fig. 7. Mapa global amb totes les categories superposades. La concentració a la desembocadura és visible a ull nu.

Els espais fluvials i la desembocadura com a espais valuosos

Segons els assistents, els "espais valuosos" (Fig. 8) i les "oportunitats de renaturalització" (Fig. 9) no es distribueixen a l'atzar pel territori: segueixen gairebé exactament el traçat del riu (des del Pont de la Tordera fins a la desembocadura) i del Rec Viver. Això apunta a una lectura de "corredor fluvial" per part dels participants: el valor no s'atribueix al delta en conjunt, sinó a la làmina d'aigua i la seva vora immediata.

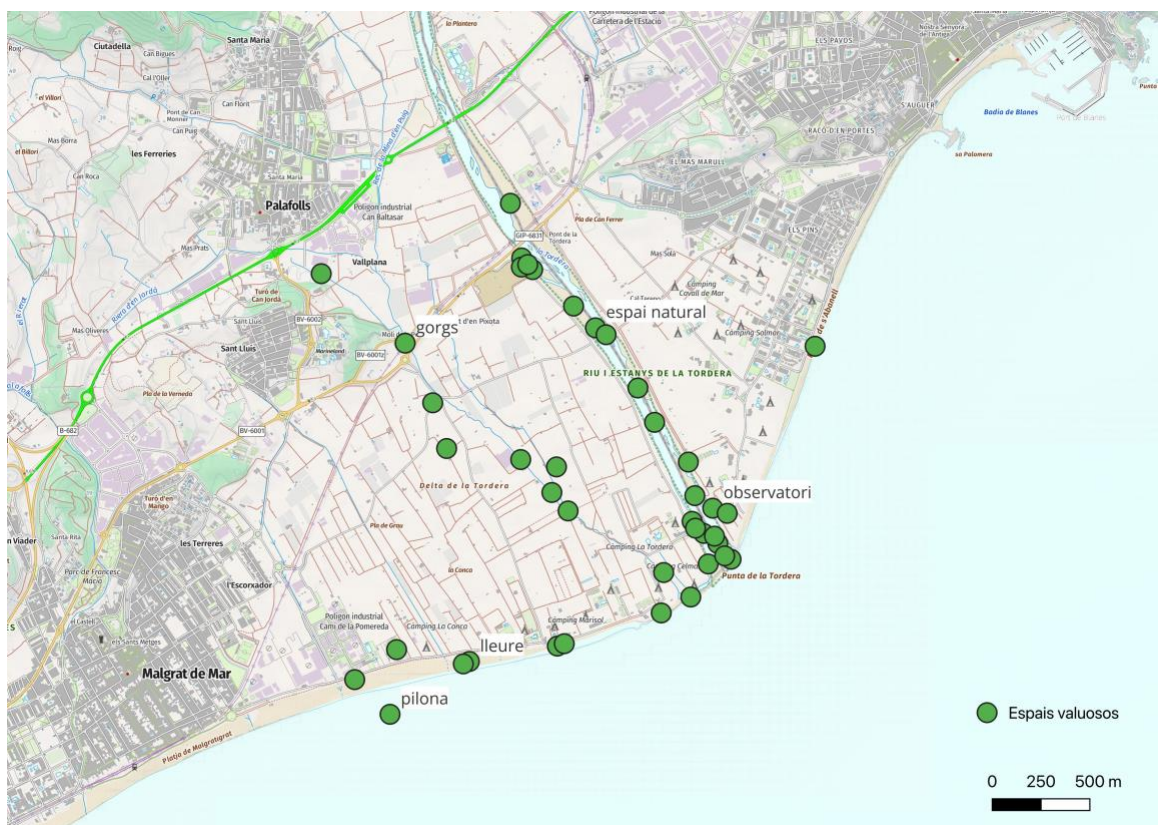

Fig. 8. Espais valuosos concentrats al llarg de la Tordera i el Rec Viver.

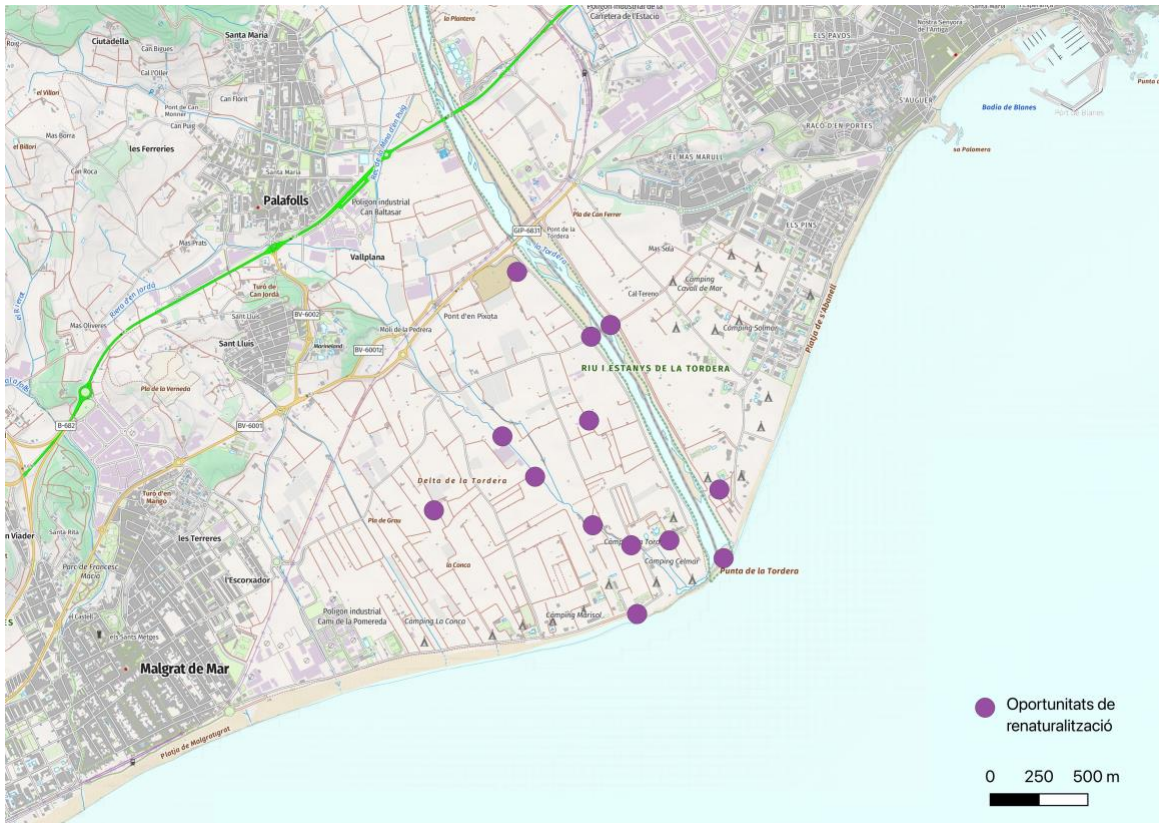

Fig. 9. Oportunitats de renaturalització.

Els conflictes i canvis en usos del sòl segueixen un patró consistent

Moltes de les etiquetes que els participants van associar als conflictes d'ús relacionen diners amb algun altre valor: "€ vs Natura vs Lleure", "€ vs seguretat" (Fig. 10). Els participants no descriuen els conflictes com a disputes ideològiques abstractes sobre com gestionar la natura, sinó com una tensió econòmica concreta.

Aquest patró es correspon amb els conflictes específics recollits en format post-it: el conflicte pels càmpings Capfun i el Pinar, i el fet que el pont d'en Pitxota no dona prou pas a l'aigua en moments de màxim cabal (segons el participant que ho va anotar, la recuperació del Gorg de Rei i la neteja i renaturalització del Rec Viver ajudarien a millorar aquest problema). En el mapa de canvis d'usos (Fig. 11) es van identificar precisament l'ampliació de càmpings i la intensificació agrícola com alguns dels canvis més rellevants dels darrers anys, cosa que dona context territorial a aquests conflictes.

Un dels punts, etiquetat "desconeixement" (Fig. 10), fa referència al fet que la zona agrícola de la banda dreta del delta no és accessible al públic general: és propietat privada, amb agricultura intensiva i presència d'hivernacles, que alguns participants van qualificar directament d'"agricultura hiperintensiva". Alguns participants van marcar aquesta mateixa zona com a canvi d'ús per la creixent aparició d'hivernacles en les darreres dècades; el fet que en el mateix grup aparegués també l'etiqueta "agricultura integrada en la natura" apunta a un debat intern sobre el model agrícola desitjat al delta, on no tots els participants hi veuen el mateix futur.

Val a dir que aquesta manera de formular el conflicte, sempre com "€ vs. [valor ambiental]" i no a l'inrevés, és coherent amb el perfil dels assistents descrit a la secció 1: qui ho ha escrit són majoritàriament persones properes a la conservació i a l'administració, no els actors econòmics de l'altra banda del "vs". El mapa mostra, doncs, com es percep el conflicte des d'aquest costat concret. Així mateix, subratlla la necessitat de fer un exercici similar amb els altres actors (especialment el sector agrícola i del turisme), per aconseguir una imatge més representativa del sistema.

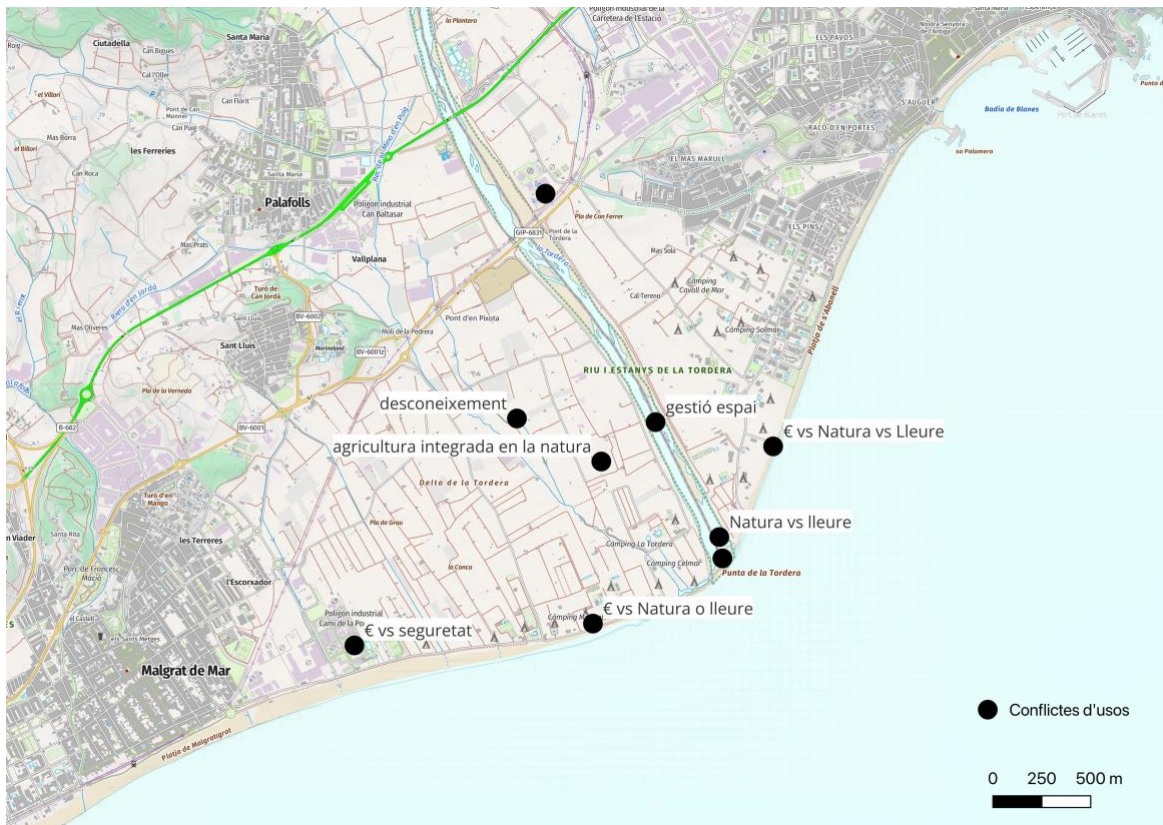

Fig. 10. Conflictes d'ús: el patró "€ vs..." es repeteix en diverses etiquetes.

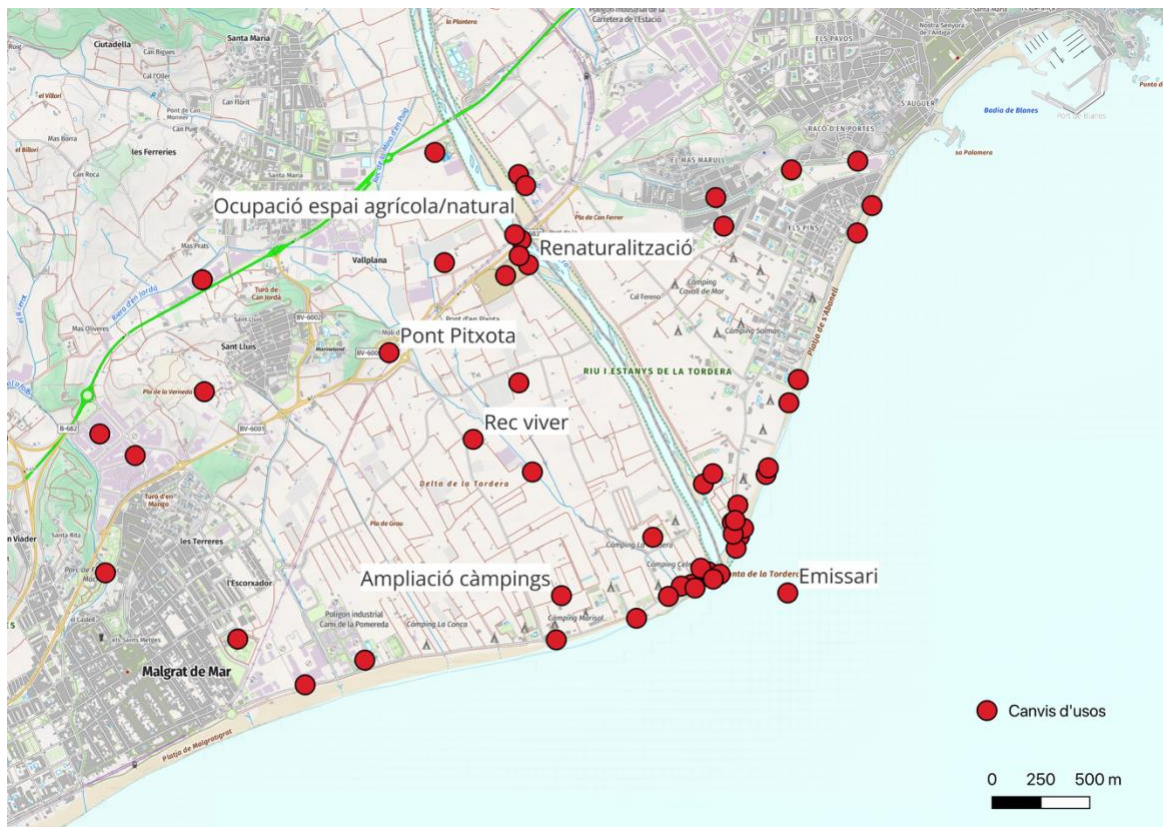

Fig. 11. Canvis en els usos del sòl.

La memòria d'inundació i el registre emocional

Els dos punts etiquetats explícitament "Glòria" prop del pont i dessaladora (Fig. 12), juntament amb la referència del Grup 3 a "2020" i el post-it "Càmping inundat", indiquen que el temporal Glòria (gener del 2020) no és un record llunyà, sinó l'esdeveniment de referència compartit entre grups diferents: va aparèixer espontàniament en més d'un grup sense que els facilitadors ho suggerissin. Val la pena destacar-ho com a memòria col·lectiva viva, més que com a records dispersos d'inundacions històriques.

Aquesta memòria té també un component emocional explícit: els post-its del Grup 1 ("Impotència", "Tristesa", "canvis", "2020 ja està aquí") mostren com aquests participants viuen els canvis del territori.

Fig. 12. Memòria d'inundacions, el temporal Glòria (gener 2020) apareix com a referent explícit.

Diferències entre grups

Com que els grups tenien actors barrejats, no hi ha co-variables per desagregar per tipus d'actor, però sí que s'observen diferències de perfil entre els 4 grups pel que fa a l'èmfasi temàtic:

- Grup 1: únic grup amb registre emocional explícit als post-its (impotència, tristesa).
- Grup 2: va fer servir sobretot ratlladures i requadres de text en comptes de gomets individuals; menys presència de punts de color.
- Grup 3: densitat de "canvis d'ús" clarament superior als altres tres grups; sembla el grup més crític o preocupat pel canvi d'ús del territori.
- Grup 4: èmfasi marcat en oportunitats de renaturalització (marcades amb triangle al mapa original).

Annex 1. Els mapes participatius de cada grup

MAPATGE PARTICIPATIU AL DELTA DE LA TORDERA

MAPATGE PARTICIPATIU AL DELTA DE LA TORDERA

